

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลหนองโสน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน จังหวัดตราด

พื้นที่ตำบลหนองโสนมีพื้นที่บางส่วนเป็นป่าชายเลน ซึ่งเป็นป่าชายเลนที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดตราด ประกอบด้วยพรรณไม้ สัตว์น้ำและสัตว์ป่าหลายชนิด ซึ่งนับได้ว่าป่าดังกล่าวมีความสำคัญต่อระบบนิเวศทางทะเลของจังหวัดตราด เพราะเป็นแหล่งอาหารและเป็นแหล่งแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำทะเล นอกจากนี้ป่าชายเลนพื้นที่นี้ยังมีความสำคัญต่ออาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตตำบลหนองโสนและตำบลใกล้เคียง เนื่องจากเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติและเป็นแหล่งประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของประชาชน

ปี 2544 ป่าชายเลนในพื้นที่ตำบลหนองโสนประสบปัญหาถูกบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า เพื่อนำไม้ไปเผาถ่าน และใช้พื้นที่เพื่อขุดบ่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ตลอดจนมีการจับปูเสฉมด้วยสารเคมีและจับสัตว์น้ำโดยใช้อวนรุน ซึ่งมีผลทำให้ป่าไม้มีปริมาณลดน้อยลง ระบบนิเวศของป่าเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ความอุดมสมบูรณ์ของป่าลดลง องค์การเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จึงร่วมกับชาวบ้านในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่อนุรักษ์ป่าชายเลน แต่ต่อมาประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินงาน ประกอบกับกลุ่มอนุรักษ์ที่จัดตั้งก็ไม่มีระบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน จึงเห็นความจำเป็นในการจัดทำโครงการส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชายเลนขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ : เมืองตราด
จังหวัด : ตราด

ประชากร: 4,988 คน

พื้นที่ : 42 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

ปี 2546 อบต.หนองโสน จึงดำเนินโครงการ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลหนองโสน” ซึ่งเป็นการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนในตำบลหนองโสนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รองรับ การเจริญเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้านตำบล หนองโสนและกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนต่อไป อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับชาวบ้านในพื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวและผู้รักธรรมชาติ
 - จัดสร้างบ้านพักเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ (Homestay) จำนวน 4 หลัง ราคาค่าที่พัก คืนละ 200 บาท
 - จัดซื้อเรือคายัก จำนวน 5 ลำ มี 2 ขนาด คือ
 - ♣ ขนาด 1 คนนั่ง ชั่วโมงละ 30บาท
 - ♣ ขนาด 2 คนนั่ง ชั่วโมงละ 50 บาท
 - พัฒนาศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนให้เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติของป่าชายเลน มีการ จัดวีดิทัศน์และนิทรรศการเพื่อการศึกษา

2. กลุ่มมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น สามารถตรวจสอบและชี้แจงได้โดยมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เอกสารหรือหลักฐานการบริหารจัดการเงินรายได้และมีการแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบภายในกลุ่มอย่างชัดเจน

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน	1. ค่าจัดสร้างบ้านพัก Homestay จำนวน 4 หลัง และ เรือคายักจำนวน 5 ลำ รวมเป็นเงิน 45,000 บาท งบประมาณของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 165,000 บาท งบประมาณของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
อุปกรณ์/เครื่องมือ	1. บ้านพักเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา (Homestay) 4 หลัง 2. เรือคายัก 4 ลำ 3. ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลน 1 แห่ง
บุคลากร	1. อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ออกตรวจพื้นที่ป่าชายเลนมิให้ถูกบุกรุกทำลาย จำนวน 30 คน หมุนเวียนกันออกตรวจ 3 ครั้ง / 1 เดือน 2. คณะกรรมการของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่บริหารจัดการงานภายในกลุ่ม

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วันเดือนปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
ปลายปี 2546	อบต. พบว่ากลุ่มมีปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ รวมทั้งขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินงานของกลุ่ม	อบต.
2547	ปลัด อบต. นำปัญหาของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เข้าที่ประชุมสภา อบต. ได้ข้อสรุปว่า อบต. จะดำเนินโครงการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน	ปลัด อบต.
2547	ปลัด อบต. เขียนโครงการเพื่อขออนุมัติโครงการ โดยสภา อบต. ให้การอนุมัติโครงการ	ปลัด อบต.
2547	อบต. ประสานงานไปยังกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อของบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการ	อบต.
2547	อบต. จัดประชุมชี้แจงให้กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ บริหารจัดการงานภายในกลุ่มให้เป็นระบบที่สามารถตรวจสอบได้ เช่น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การบริหารจัดการเงินรายได้ของกลุ่มและการจัดทำตารางออกตรวจป่าชายเลน เป็นต้น	อบต.
2547	คณะกรรมการดูแลรักษาป่าชายเลน จำนวน 15 คน ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำหน้าที่ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการภายในกลุ่มอนุรักษ์ฯ ให้เป็นระบบที่สามารถตรวจสอบได้	คณะกรรมการดูแลป่าชายเลน
2547	ออกตรวจสภาพป่าชายเลน เดือนละ 3 ครั้ง	อาสาสมัครอนุรักษ์ป่าชายเลน

วันเดือนปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
2547	การพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว - จัดสร้างบ้านพักเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ (Homestay) จำนวน 4 หลัง - จัดซื้อเรือคายัก จำนวน 4 ลำ - พัฒนาศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนให้เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติของป่าชายเลน	อบต./ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
2547	เปิดให้บริการแก่ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน รวมถึงนักท่องเที่ยว	อบต./ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร -- -- บทบาทความร่วมมือ --

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการโครงการเพื่อพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ป่าชายเลนในพื้นที่ตำบลหนองโสนเป็นป่าชายเลนที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดตราด เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์และมีความสำคัญต่อระบบนิเวศวิทยาทางทะเลของจังหวัด เพราะเป็นแหล่งอาหารและเป็นแหล่งแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำ อีกทั้งยังมีความสำคัญต่ออาชีพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตตำบลหนองโสน เนื่องจากเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติและแหล่งประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของประชาชน ต่อมาป่าชายเลนถูกบุกรุกทำลาย เพื่อนำไปเผาถ่านและใช้พื้นที่เพื่อขุดบ่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ตลอดจนมีการจับปูแสมด้วยสารเคมีและจับสัตว์น้ำด้วยอวนรุน ส่งผลให้ป่าไม้มีปริมาณลดน้อยลง ระบบนิเวศวิทยาของป่าเปลี่ยนแปลงไป
2. องค์กรเอกชนที่ทำหน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จึงร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ขึ้นทำหน้าที่ตรวจและอนุรักษ์ป่าชายเลน แต่ต่อมาประสบปัญหาขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานของกลุ่ม รวมทั้งไม่มีระบบบริหารจัดการกลุ่มที่ดี

หลังการดำเนินการ

1. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น สามารถตรวจสอบและชี้แจงได้โดย มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เอกสารหรือหลักฐานการบริหารจัดการเงินรายได้และมีการแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบภายในกลุ่มอย่างชัดเจน
2. มีการจัดตารางออกตรวจสอบสภาพป่าชายเลนของอาสาสมัครอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 30 คน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันออกตรวจ เดือนละ 3 ครั้ง
3. มีสถานที่ที่พร้อมรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าชายเลนในอนาคต เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่ม โดยนำเงินที่ได้ไปจัดกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติป่าชายเลนต่อไป รวมทั้งเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้านในตำบลหนองโสนอีกด้วย
4. มีนักศึกษาและนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนของตำบลหนองโสน เฉลี่ยเดือนละประมาณ 600 คน

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. โครงการอนุรักษ์ชาติความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่	1. ชี้แจงและเข้าถึงตัวชาวบ้าน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกและเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
2. ขาดงบประมาณในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง	2. หารายได้เสริมจากการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงเสนอของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานป่าไม้จังหวัดตราด

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล เช่น สำนักงานจังหวัด สำนักงานป่าไม้อำเภอ สำนักงานป่าไม้จังหวัด สมาคมที่ปรึกษาสิ่งแวดล้อมไทย และสมาคมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตราด ทั้งในด้านงบประมาณและการอบรมความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนให้แก่ชาวบ้าน รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นางสาวโนราห์ หมีน้อย
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน
ที่อยู่ : ถนนตราด-แหลมงอบ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด
โทรศัพท์ : (039) 593-056 , 511-881, (01) 663-6569

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ :พ.ศ. 2546

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	ถนนตราด-แหลมฉบัง อำเภอมะนังตราด จังหวัดตราด 23000
ขนาดพื้นที่ งบประมาณรายจ่าย	65 ตารางกิโลเมตร 2,794,718.22 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
งบประมาณรายได้	3,575,843.35 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
จำนวนประชากร	4,933 คน
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	พื้นที่ตำบลหนองโสนเป็นที่ราบลุ่มใกล้แม่น้ำฝนมกับพื้นที่ป่าชายเลนบางส่วน ห่างจากอำเภอมะนังตราดประมาณ 8 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนผลไม้ สวนยางพาราและอาชีพประมงพื้นบ้าน ในเขตพื้นที่มีสวนราชการ 4 แห่ง ได้แก่ สถานีอนามัยประจำตำบลและโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง โดย อบต.หนองโสน มีแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ดังนี้ 1.พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน แหล่งน้ำ ฯลฯ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มีความจำเป็นต้องพัฒนาเส้นทางคมนาคมในเขตขนส่งผลผลิตและต้องการน้ำในการทำเกษตร 2.พัฒนาด้านการบริหารจัดการต่างๆ โดยคณะผู้บริหารท้องถิ่นมีนโยบายต้องการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ เช่น สนับสนุนกลุ่มอาชีพกลุ่มเกษตรกร ฯลฯ ตลอดจนถึงการดูแลเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านความเรียบร้อยทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในโอกาสต่อไป ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร อีกทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชนให้สร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ด้วยตนเอง